

Камалов Є. В., доктор філософії, доцент¹

(0000-0002-1994-7144)

Харабара В. І., кандидат військових наук, доцент²

(0000-0001-7912-6578)

¹ – Науково-методичний центр організації наукової та науково-технічної діяльності Національного університету оборони України, Київ;

² – Командно-штабний інститут застосування військ (сил) Національного університету оборони України, Київ;

Методичний підхід до розроблення концепції підготовки громадян України до національного спротиву в інтересах підготовки воєнних кадрів

Резюме. Основними завданнями підготовки воєнних кадрів є: професіоналізація, приведення її структури та змісту до стандартів, підходів і принципів, які впроваджені в країнах – членах НАТО; вивчення уроків відбиття збройної агресії Російської Федерації та впровадження бойового досвіду в підготовку громадян України до захисту Вітчизни та участі їх у всеохоплюючій обороні держави.

У статті розглянуто методичний підхід до розроблення концепції підготовки громадян України до національного спротиву та визначення її місця в системі підготовки воєнних кадрів.

Ключові слова: підготовка громадян України до національного спротиву; базова загальновійськова підготовка; система підготовки воєнних кадрів; концепція системи підготовки громадян України до національного спротиву; стандарти НАТО. забезпечення.

Постановка проблеми. Під час відбиття збройної агресії російської федерації надзвичайно важливим питанням є функціонування сил безпеки і оборони України (СБО). Пріоритетним завданням СБО є захист суверенітету країни. Збройні Сили України, які є складником СБО, відповідають за оборону, захист суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості держави. З метою виконання визначених завдань СБО запроваджує спільну підготовку кадрів, з метою формування єдиних поглядів всіх складових СБО щодо виконання завдань із забезпечення захисту держави. Тому ключовою ідеєю реалізації військової кадрової політики в СБО є підготовка населення в інтересах підготовки воєнних кадрів. Питання підготовки воєнних кадрів регулюється Кабінетом Міністрів України і рішенням Ради національної безпеки і оборони України [1], де визначено одне із завдань – розвиток системи підготовки кадрів в інтересах створення всеохоплюючої оборони держави. Тому після початку вторгнення на територію держави російською федерацією в 2014 році керівництво держави визначає важливим питання підготовки громадян України до національного спротиву та всеохоплюючої оборони держави, відповідно здійснює розроблення та затвердження низки нормативно-правових актів щодо підвищення якості підготовки громадян України. У 2021 році було підписано Закон України “Про

основи національного спротиву” [2], який визначає правові та організаційні засади національного спротиву, основи його підготовки та ведення, завдання і повноваження СБО та інших визначених цим Законом суб’єктів з питань підготовки і ведення національного спротиву. Одним із ключових завдань цього Закону є підготовка громадян України до національного спротиву. Проте не акцентується увага на підготовку громадян України до національного спротиву в інтересах підготовки воєнних кадрів, зокрема створення мобілізаційного (людського) ресурсу. Проаналізувавши визначені завдання виникає питання щодо узагальнення поглядів на систему підготовки громадян України до національного спротиву (ПГрНСпр), тобто розроблення відповідної концепції.

Однак необхідно звернути увагу, що така концепція має бути програмним документом, реалізація якого є програмно-проектним управлінням, отже її зміст та структуру доцільно визначити у відповідності до вимог щодо розроблення та виконання державних цільових програм [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Один із найважливіших розділів воєнної науки, як відомо, пов’язаних з будівництвом Збройних Сил України (ЗС України) є дослідження проблем підтримання ЗС України у високому ступені бойової готовності до виконання завдань за

призначенням, обґрунтування принципів і методів комплектування ЗС України, визначення найбільш доцільної організаційної структури ЗС України, підготовки військового резерву, визначення системи підготовки воєнних кадрів. Питанням дослідження розвитку будівництва ЗС України присвячено багато наукових робіт.

У науковій праці [4] колектив науковців досліджує питання боєздатності створеного угруповання військ через розвиток теорії внесків видів (родів) військ. З цією метою науковці формують концепцію визначення найбільш доцільної організаційної структури ЗС України. У визначеній концепції враховано система поглядів у забезпечення боєздатності військового формування під час бойових дій. Більш глибоко досліджено питання забезпеченості зразків озброєння (бойових засобів). Але, питання підготовки воєнних кадрів як показник боєздатності військового формування досліджений поверхово.

Науковець В. Кириленко у педагогічному контексті статті наголошує на важливість розроблення навчальних програм з підготовки, які базуються на компетентнісному підході, інтерактивних методах навчання та розвитку критичного мислення. Упровадження таких педагогічних інновацій, як проблемно-орієнтоване навчання, симуляції та кейс-стаді дає можливість підготувати військових фахівців здатних ефективно діяти в умовах невизначеності та швидких змін обстановки [5]. Науковцем визначено, що реформування військової освіти в напрямі підготовки є одним із ключових чинників забезпечення боєздатності країни та її стійкості в умовах сучасних загроз які мають воєнний характер.

Підхід до розвитку професійної військової освіти в системі військової освіти описаний у науковій праці С. Полторака [6]. Автором розроблено і науково обґрунтовано евристичну модель уніфікації механізмів державного управління професійною підготовкою кадрів в системі вищої військової освіти, яка, на відміну від нині діючої в Україні та від відомих зарубіжних аналогів, передбачає додання до традиційних принципів державного управління професійною освітою, принципів, що відображають найбільш суттєві, об'єктивно необхідні закономірності функціонування сфери військової освіти. Йдеться про принципи вдосконалення системи підготовки військових фахівців, забезпечення безперервної ступеневої системи навчання військових фахівців “через все життя”, яке

потребує впровадження нових підходів, у тому числі, впровадження у систему підготовки військових фахівців Збройних Сил України дистанційного навчання.

Питанням концепції розвитку військової освіти займався також В. Артамошенко [7]. У концепції розвитку СВО, яка спрямована на зміну вектора функціонування від збереження попередніх досягнень у системі військової освіти на розвиток спроможностей системи військової освіти, професіоналізації військової освіти та орієнтації на принципи і стандарти НАТО, концепція ґрунтується на інтегральному багаторівневому способі підготовки воєнних кадрів та дає змогу запровадити принципи і стандарти, які прийняті у збройних силах країн – членів НАТО [8, 9].

Отже, багато робіт присвячено концепціям будівництва ЗСУ, розвитку військової освіти, підготовки кадрів і так далі, але питання розроблення концепції системи ПГрНСпр не досліджувалось.

Метою статті є обґрунтування методичного підходу до розроблення концепції системи ПГрНСпр.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до методичного підходу розроблення концепції системи ПГрНСпр, насамперед необхідно розуміти, що тлумачить визначення “концепція”.

Підходи до визначення поняття “концепція” (від лат. *conception* – осягати, сприймати) в сучасній науці в цілому близькі за своїм змістовим наповненням. Але водночас це поняття дуже багатогранне, має безліч аспектів і тому для його більш глибокого розуміння скористаємося системним підходом.

Так, “Словник України” концепцію трактує як “сукупність поглядів, що відображає певне розуміння сутності якогонебудь предмета чи явища та відношення до нього; сукупність принципів, які визначають напрям розвитку та способи вирішення поставлених завдань у рамках того чи іншого виду діяльності [10].

Досить схожим до цього визначення є поняття, подане в [11] як:

спосіб розроблення і розгортання персонального знання, яке, на відміну від теорії, не отримує завершеної системно-дедуктивної форми організації;

узагальнена система поглядів на природу предметів, явищ, процесів, певний спосіб їх розуміння і тлумачення;

провідний замисел, конструктивний принцип, стрижнева ідея певної теорії.

В іншому джерелі [12] знаходимо, що “концепція” це система поглядів, принципів в якій-небудь галузі; загальна думка, провідна ідея праці.

Отже, у статті пропонується розуміти та використовувати поняття “концепція” як система поглядів, понять, основна ідея СПГрНСпр.

Переходячи до розроблення методичного підходу створення концепції СПГрНСпр в першу чергу необхідно розробити проєкт, який містить такі розділи: визначення проблеми на розв’язання якої спрямована концепція; аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв’язання, мета СПГрНСпр; визначення варіанта розв’язання проблеми на основі порівняльного аналізу; способи розв’язання проблеми, очікувані результати СПГрНСпр, визначення її ефективності; оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання концепції СПГрНСпр.

Першим етапом методичного підходу формування концепції СПГрНСпр є визначення проблеми, яка потребує розв’язання. Отже, першим кроком необхідно встановити суть проблеми, її важливість та відповідність напрямкам та пріоритетам державної політики у визначеній сфері, оцінити та порівняти необхідні прогностичні показники та статистичні данні або результати наукових досліджень.

Враховуючи Постанову Кабінету Міністрів України [13] загальновійськова підготовка громадян України до національного спротиву передбачає підготовку протягом всього життя людини за єдиною програмою з загальновійськової підготовки. У свою чергу, підготовка військових кадрів для сил СБО передбачає підготовку військовослужбовців за категоріями (базова, фахова, спеціальна підготовка). Необхідно звернути увагу, що базова загальновійськова підготовка (БЗВП) в навчальних центрах СБО (перший крок підготовки військовослужбовця) не звільняє

від її проходження громадян України, які в свою чергу пройшли курс БЗВП до національного спротиву. Повторне проходження БЗВП призводить до дублювання у отриманні однакових (або нижчих) компетентностей, збільшує загальний термін підготовки громадян України на навчання та збільшує витрати бюджетних коштів на підготовку.

На сьогодні в концепції підготовки військових кадрів підготовка військовослужбовців всіх рівнів корелюється із військовою кадровою політикою. Підготовка військовослужбовців інтегрована в програми підготовки за напрямками. Необхідно зауважити, що БЗВП громадян України до національного спротиву в систему підготовки військових кадрів не входить. Крім цього, БЗВП громадян України до національного спротиву не орієнтована на стандарти НАТО в якій є питання спільної підготовки військових кадрів сил СБО до виконання завдань у складі об’єднаних сил. Аналізуючи питання спільної підготовки військових кадрів для СБО з’ясовуємо, що це питання потребує удосконалення та наукового обґрунтування. Враховуючи наведене необхідно зробити висновок, що в СПГрНСпр проглядається відсутність системності та явно вираженою проблемою, яку потрібно вирішувати під час розроблення концепції СПГрНСпр, та СПГрНСпр неінтегрована в систему підготовки військових кадрів.

Другим етапом методичного підходу є аналіз причин виникнення проблем СПГрНСпр. Виходячи з цього необхідно провести системний аналіз причин невідповідності СПГрНСпр сучасним вимогам, які призводять до виникнення проблеми на яку спрямовується концепція. До основних причин виникнення проблеми варто віднести сукупність нових умов, вимог та потреб пов’язаних з урахуванням збройної агресії російської федерації та потреб спільної підготовки в системі підготовки військових кадрів. Вказані причини наведені в Табл. 1.

Таблиця 1

Причини виникнення проблем в системі підготовки громадян України до національного спротиву

Причини виникнення проблеми СПГрНСпр	Шляхи вирішення проблеми
Нормативно-правова база не відповідає вимогам системи підготовки військових кадрів та програм підготовки громадян України до національного спротиву	Внесення змін до нормативно-правових актів, які унормовують системні зміни в підготовці військових кадрів для сил безпеки і оборони
Організаційні структури закладів вищої освіти, вищих військових навчальних закладів, навчальних центрів сил оборони та навчальних центрів з підготовки громадян до національного спротиву не відповідають поставленим завданням	Привести організаційні структури у відповідність до вимог та змісту підготовки за напрямком та завданнями
Розроблені професійні стандарти, програми підготовки до національного спротиву не відповідають якості підготовки	Відпрацювати нові стандарти з урахуванням вимог з підготовки військових кадрів для сил безпеки та оборони та стандартів НАТО

КЕРІВНИЦТВО ВІЙСЬКАМИ (СИЛАМИ) ОБОРОНИ

Причини виникнення проблеми СПГрНСпр	Шляхи вирішення проблеми
Підготовка підрозділів добровільних формувань територіальних громад у складі сил безпеки і оборони України не сумісна з підготовкою воєнних кадрів	Відпрацювання концепції спільної підготовки підрозділів ДФТГ з підготовкою воєнних кадрів
Низький рівень підготовки інструкторів, викладачів, вчителів та науково-педагогічних працівників з навчання громадян України	Створити умови підвищення рівня підготовки вказаної категорії
Низький рівень забезпеченості навчальних центрів матеріально-технічною базою відповідно змісту загальновійськової підготовки	Відпрацювати стандарт матеріально-технічної бази для забезпечення загальновійськової підготовки громадян України в навчальних центрах підготовки
Низький рівень забезпеченості інфраструктури для проведення якісної підготовки громадян України	Відпрацювати нормативно-правові акти, які урегулюють питання використання військової та цивільної інфраструктури
Відсутність інформаційного середовища для забезпечення орієнтації населення та інформаційного забезпечення підготовки громадян до національного спротиву	Створити інформаційне середовище для забезпечення рекламної інформації для населення, яка включає традиційні медіа (телебачення, радіо, преса), зовнішню рекламу (білборди, транспорт) та цифрові канали (інтернет-сайти, соціальні мережі, електронна пошта)
Відсутність моніторингу якості підготовки громадян України до національного спротиву	Створення підрозділів з внутрішнього забезпечення якості підготовки громадян України до національного спротиву

Примітка: Складено автором.

Враховуючи основні причини виникнення проблем СПГрНСпр в Табл. 1 визначені шляхи їх вирішення.

Третім етапом методичного підходу є визначення мети СПГрНСпр та окреслення строків її виконання. Для визначення мети

актуальним є застосування п'яти послідовних етапів. Етапи базуються на принципах стратегічного планування, “дерева цілей”, SMART/OKR та стандартах підготовки, які показані в Табл. 2.

Таблиця 2

Етапи визначення мети концепції системи підготовки громадян України до національного спротиву

1. Аналіз вихідних умов (операційне середовище)				
Рівень підготовленості населення/ НЦ підготовки громадян до національного спротиву	Потреби громади/регіону в навичках спротиву/ підготовка мобілізаційного ресурсу (воєнних кадрів)	Ризики та загрози характерні для конкретної місцевості	Ресурсні можливості (інструктори, матеріальна-технічна база, час, інфраструктура)	Нормативно-правові вимоги щодо національного спротиву
2. Формулювання стратегічної мети				
Готовність та здатність населення до захисту Вітчизни	Військово-патріотичне виховання громадян України	Підготовка населення до умов життєдіяльності в районах ведення (воєнних) бойових дій	Сумісність підготовки сил оборони України	Програму загально-військової підготовки громадян України до національного спротиву інтегрувати в систему підготовки воєнних кадрів
3. Постановка операційних підцілей (дерево цілей)				
<i>3.1 Базова загальновійськова підготовка громадян України до національного спротиву</i>				
Вогнева підг-ка	Тактична підготовка	Медична підг-ка	Інженерна підготовка	Дії в умовах окупації
<i>3.2 Цивільна складова</i>				
Планування евакуації	Автономність	Вживання	Цивільна безпека	
<i>3.3 Інформаційна та психологічна стійкість</i>				
Протидія пропаганді	Інформаційна безпека	Психологічна готовність	Координація між військовими	
4. Конкретизація через SMART/OKR				
S – що конкретно навчаємо (<i>specificity</i>)	M – показник вимірюємо (<i>measurability</i>)	A – досяжність з наявними ресурсами (<i>achievability</i>)	R – відповідність задачам національного спротиву (<i>relevance</i>)	T – строки (<i>time-bound</i>)
5. Формування кінцевого формулювання мети				
Нові компетентності здобувачів з підготовки СПНСпр	Нові спроможності СПНСпр з якісної підготовки	Оцінювання досяжності через якість підготовки СПНСпр	Забезпечення готовності та здатності до захисту Вітчизни.	Визначається термінами реалізації етапів.

Примітка. Складено автором.

Аналіз етапів визначення мети дає розуміння, що продуктом діяльності СПГрНСпр є вмотивований, професійний і освічений громадян України який підготовлений до національного спротиву та за необхідністю підготовлений до мобілізаційного заходу (воєнних кадрів) в сили безпеки і оборони України.

Таким чином, метою СПГрНСпр розуміємо як забезпечення набуття громадянами України які проходять підготовку до національного спротиву нових освітніх та професійних компетентностей з урахуванням уроків відбиття збройної агресії РФ, підходів, принципів і стандартів НАТО та підготовки воєнних кадрів для виконання завдань у складі сил оборони України.

Четвертим етапом методичного підходу є визначення варіанту розв'язання проблеми на основі порівняльного аналізу можливих варіантів. З метою порівняння підготовки громадян України до національного спротиву, як приклад доцільно розглянути БЗВП громадян України, які призвані на військову службу по мобілізації (*варіант 1*), та існуючу БЗВП громадян України до національного спротиву (*варіант 2*). Порівняльний аналіз можливих варіантів із чітким окресленням переваг та недоліків кожного, доцільно здійснити методом SWOT-аналізу, суть якого полягає в розділенні чинників і явищ на чотири категорії [14, 7]. Тобто, кожен із вказаних варіантів матиме свої SWOT-параметри, які наведені в Табл. 3.

Таблиця 3

Приклад матриці SWOT-аналізу

Варіант 1		Варіант 2	
сильні сторони	слабкі сторони	сильні сторони	слабкі сторони
S ₁	W ₁	S ₁	W ₁
S ₂	W ₂	S ₂	W ₂
...
S _n	W _n	S _n	W _n
можливості	загрози	можливості	загрози
O ₁	T ₁	O ₁	T ₁
O ₂	T ₂	O ₂	T ₂
...
O _n	T _n	O _n	T _n

Примітка. Складено автором [6].

У такий спосіб, обраний варіант розв'язання проблеми може бути сформульовано як забезпечення сталої СПГрНСпр за принципом “підготовка впродовж всього життя людини” у межах формальної та неформальної освіти, підготовка за стандартами НАТО, забезпечення якості підготовки за національними стандартами.

П'ятий етап методичного підходу СПГрНСпр передбачає визначення способів розв'язання проблеми. Ключовою позицією для визначення способів розв'язання проблеми є формування нової структури та змісту (порядку) СПГрНСпр, їх реалізації у стандарти освіти та програми підготовки громадян України з урахуванням засад відповідностей стандартів НАТО.

Використовуючи аналіз шляхів розв'язання проблем розроблення концепції СПГрНСпр Табл. 1 визначить їх можливо способи розв'язання.

У науковій праці [15] проаналізований та сформований спосіб багаторівневої військової підготовки за складовими:

підготовка до військової служби (допризовна підготовка); військово-медична та військово-технічна підготовка; підготовка осіб рядового складу; підготовка осіб сержантського (старшинського) складу; підготовка осіб офіцерського складу. Необхідно звернути увагу, що зробивши аналіз стандартів підготовки всіх рівнів, передбачається набуття обов'язкової загальної компетентності, а саме “готовність та здатність до виконання конституційного обов'язку щодо захисту незалежності та територіальної цілісності України”. Отже питання підготовки громадян України до національного спротиву інтегрується в спосіб багаторівневої військової підготовки як окремий частковий показник на рівні підготовки до військової служби. Вказана складова поділяється на рівні підготовки: початковий та базовий. З метою упорядкування способу багаторівневої підготовки воєнних кадрів з СПГрНСпр та використовуючи його, можливо використати спосіб поєднання роздільної підготовки громадян України до національного спротиву з підготовкою воєнних кадрів СБО. Способи

багаторівневої підготовки СПГрНСпр з наведени в Табл. 4. урахуванням підготовки воєнних кадрів

Таблиця 4

Способи багаторівневої підготовки воєнних кадрів

Складові підготовки	Способи підготовки			
Підготовка до військової служби	Первинний	Поглиблений		
Підготовка громадян України до національного спротиву	Початковий	Базовий		
Військово-технічна підготовка	Військово-технічний рівень			
Військово-медична підготовка	Військово-медичний рівень			
Підготовка рядового складу	Базовий	Фаховий		
Підготовка сержантського складу	Базовий	Середній	Підвищений	Вищий
Підготовка офіцерського складу	Тактичний	Спільна підготовка		
		Оперативний	Стратегічний	

Примітка. Наведено у [15]. Удосконалено автором.

Підготовка громадян України до національного спротиву розпочинається у закладах початкової освіти, закладах середньої освіти та закладах професійної освіти та продовжуватиметься протягом всього життя громадянина України. Питання підготовки інших складових розкриті в науковій праці [15].

Шостий етап розроблення концепції це очікувані результати СПГрНСпр, визначення її ефективності. Отже, підставою формулювання результатів, яких передбачається досягти є: приведення у відповідність до нових вимог та змісту підготовки воєнних кадрів нормативно-правової бази підготовки громадян України до національного спротиву; створення методичного підходу щодо визначення основних завдань, організаційної структури і штатної чисельності структурних підрозділів, які здійснюють підготовку населення в СПГрНСпр; оновлення програм СПГрНСпр до вимог підготовки воєнних кадрів; методологічний підхід до підвищення перепідготовки інструкторів, викладачів, науково-педагогічних працівників з урахуванням нових вимог щодо відбиття збройної агресії та стандартів НАТО; створення моделі рівномірного перерозподілу видатків на підготовку громадян України до національного спротиву, який забезпечить потрібний рівень якості підготовки населення; створення стандартів забезпечення матеріально-технічного майна, який забезпечить якісну підготовку населення, створення інформаційного середовища для інформаційного забезпечення СПГрНСпр, створення підрозділів з внутрішнього забезпечення якості підготовки громадян України до національного спротиву.

Враховуючи наведене, реалізацією концепції СПГрНСпр є впровадження засад підготовки громадян України до національного спротиву та спільної підготовки

воєнних кадрів для виконання завдань з всеохоплюючої оборони держави.

Сьомим етапом методичного підходу до розроблення концепції СПГрНСпр є оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, необхідних для виконання програми розвитку СПГрНСпр.

Оцінка фінансових ресурсів передбачає:

обґрунтування витрат – розрахунок загальних витрат на реалізацію програми, які можуть включати заробітну плату, закупівлю обладнання, оплату послуг, тощо;

визначення джерел фінансування – оцінка можливості залучення коштів з бюджету (державного або місцевого), а також пошук інших джерел фінансування, таких як гранти, інвестиції або власні кошти;

формування бюджетної політики – врахування загальної бюджетної політики та наявних бюджетних фондів.

Оцінка матеріально-технічних ресурсів передбачає:

створення повного переліку матеріальних та технічних засобів, необхідних для виконання програмних заходів;

аудит наявних ресурсів і аналіз ресурсів, які потрібно буде придбати, орендувати або отримати в користування;

оцінка потреб в обладнанні, програмному забезпеченні, транспортних засобах та іншій інфраструктурі.

Оцінка трудових ресурсів передбачає:

визначення необхідної кількості фахівців з відповідною кваліфікацією для виконання завдань програми;

розподіл обов'язків між працівниками та визначення їхнього функціоналу;

оцінка продуктивності праці для забезпечення ефективного використання трудових ресурсів.

Висновки. У статті викладено методичний підхід щодо розробки Концепції

системи ПГрНСпр який включає і наступн етапи:

обґрунтування актуальності розроблення системи ПГрНСпр на підставі результатів аналізу причин виникнення потреби у системі ПГрНСпр;

визначення мети системи ПГрНСпр;

розроблення вимог до системи ПГрНСпр;

формування альтернативних варіантів побудови системи ПГрНСпр;

прогноз очікуваних результати при впровадженні системи ПГрНСпр;

оцінка фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів для старту проекту щодо розроблення системи ПГрНСпр.

Запропонована Концепція системи ПГрНСпр має бути проектом державної цільової програми, що передбачає подальше погодження, подання на затвердження та виконання. Концепція спрямована на розв'язання проблеми розвитку в державі системи ПГрНСпр, є довгостроковою, виконуються центральними, місцевими органами виконавчої влади за допомогою підрозділів МО і ЗС У та ЗСУ та потребує державної підтримки.

Подальші дослідження передбачають розроблення деталізацію Концепції системи ПГрНСпр як загальнодержавної програми, яка пов'язана із підготовкою громадян України до національного спротиву та підготовкою громадян України в інтересах підготовки воєнних кадрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року “Про Стратегію національної безпеки України” (із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 16/2025 від у) : затв. Указом Президента України № 392/2020 від 14.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text> (дата звернення: 15.10.2025).
2. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 № 1702–IX : станом на 16.05.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення: 16.10.2025).
3. Про затвердження Порядку розроблення та виконання державних цільових програм : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2025).
4. Романченко І. С., Шуєнкін В. О., Свіда І. Ю., Хомчак Р. Б. Розвиток теорії внесків військових формувань зі складу створеного угруповання

військ у забезпечення їх боєздатності під час бойових дій : монографія. Київ : ЦНДІ ЗСУ, 2020. 288 с. С.6–18.

5. Кириленко В., Гурковський В., Семененко Л., Вербовенко О. Педагогічні перспективи трансформації військової освіти в Україні на основі міжнародного досвіду // *Military Science*. 2024. № 2 (3). С. 206–217. DOI: <https://doi.org/10.62524/msj.2024.2.3.17>.
6. Полторак С. Т. Модернізація підготовки офіцерів збройних сил України у контексті переходу до стандартів провідних країн НАТО: дис. ... д-ра наук : 25.00.02 / Національний університет цивільного захисту України . Харків : Національний університет цивільного захисту України, 2018. – 477.
7. Артамощенко В. С. Метод оцінювання спроможностей системи військової освіти за компонентами DOTMLPF-Q // *Збірник наукових праць Центру воєнно-наукових досліджень НУОУ*. 2024. №2 (81). С. 130–138. DOI: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2024-2-81/130-138>.
8. Артамощенко В. С. Перспективи військової освіти в Україні. Військова освіта та наука: сьогодення та майбутнє: тези доповідей XIV міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 22 листопада 2018 р. ВІКНУ, 2018. С. 104-105.
9. Артамощенко В.С. Професіоналізація військової освіти, перспективи впровадження курсів професійної підготовки та стандартів НАТО. Військова освіта та наука: сьогодення та майбутнє : тези доповідей XV міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 29 листопада 2019 р. ВІКНУ, 2019. С. 134-135.
10. Словник України. [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF#Text> (дата звернення: 17.11.2025).
11. Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua> (дата звернення: 17.11.2025).
12. Енциклопедія сучасн (дата звернення: 17.11.2025).
13. Про затвердження Порядку організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1443. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1443-2021-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 17.11.2025).
14. Котлер Ф., Фокс К. Стратегічний маркетинг для навчальних закладів: [пер. з англ.]. Київ : УАМ : Вид. Хімджест. 2011. 580 с.
15. Артамощенко В. С., Каракурчі Г. В. Система військової освіти в умовах війни: поточний стан та перспективи розвитку. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії* : збірник матеріалів V Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, м. Київ, 20 вересня 2023 р. / Національний центр Мала академія наук України. 2023. С. 227–279. URL: <https://educationpakhomova.blogspot.com/2022/12/2022.html> (дата звернення: 18.11.2025).

Стаття надійшла до редакції 09.02.2026

Methodical Approach to the Development of the Concept of Preparation of Ukrainian Citizens for National Resistance the interests of training military personnel

Annotation

The development of the military personnel training system is occurring alongside the reform and development of Ukraine's security and defense sector. In turn, the military personnel training system is a set of organizational structures, processes, methods, and resources aimed at forming, developing, and maintaining the professional competence of servicemen and military specialists in accordance with the needs of the state's defense sector. The main tasks of the military personnel training system are: professionalization of military training, aligning its structure and content with the standards, approaches, and principles implemented in NATO member countries; studying the lessons of repelling the armed aggression of the Russian Federation and incorporating combat experience into preparing the citizens for the defense of the homeland and comprehensive national defense.

Based on the tasks of preparing the population for the defense of the Fatherland, the Law of Ukraine "On the Basics of National Resistance" was signed, which defines the tasks of preparing Ukrainian citizens for national resistance. Accordingly, the task of preparing citizens for national resistance involves a set of organizational, military, and civil measures aimed at preparing for and carrying out comprehensive defense of the state. The question arises: is this a system for preparing Ukrainian citizens for national resistance, and what place does this system occupy within the system of military personnel training?

The article uses the method of developing state target programs in order to create a concept for the system of preparing Ukrainian citizens for national resistance and to determine its place within the military personnel training system.

Keywords: preparation of Ukrainian citizens for national resistance; military training system, concept, NATO standards.